

2021 – 10

HOLLANDS Maandblad

Paul Gellings

Merijn de Boer

Johannes van der Sluis

Femke Vindevogel

Anne van Ounstel

Jori Stam

Mandy Shah

Maaïke de Wolf

Alexander Rinnooy Kan

Charlotte Goulmy

Louise Glück

Willy Martin



HOLLANDS Maandblad

INHOUD NO. 10 – 2021

drieëzestigste jaargang • nummer 887
oktober 2021

Opgericht in 1959 door K.L. Poll.

www.hollandsmaandblad.nl

Jori Stam – Deze maand

Merijn de Boer – De Heilig Grafkerk

Maaïke de Wolf – Gedichten

Mandy Shah – Slordig en wild en zonder einde

Johannes van der Sluis – Gedichten

Charlotte Goulmy – Tamar, Renates betere ik

Femke Vindevogel – Baksteen

Anne van Amstel – Gedichten

Paul Gellings – Siersmeedwerk

Alexander Rinnooy Kan – Goede doelen

Louise Glück – vertalingen *Willy Martin* – Gedichten

Tekeningen Babette Wagenvoort

Auteurs in dit nummer

Colofon

Deze maand

Jori Stam

Ruim een miljoen Nederlanders slikt antidepressiva. Sinds een paar maanden doe ik met ze mee. Citalopram, heet het, dat ook voor angstklachten wordt voorgeschreven. De angst had zich langzaam als een smerige drek in alle hoeken en gaten van mijn leven genesteld. Doemdenkerij, alles wat mis zou kunnen gaan, zou misgaan.

Afgelopen weken heb ik weer animo om fictie te maken, vergelijkbaar met toen ik mijn eerste verhalen verzoon. Schrijven uit plezier, schrijven om iets *nieuws* te maken. Schrijven deed ik wel, maar vooral commerciële klussen. Die teksten worden veel meer gelezen dan mijn boeken. Ze betalen bovendien goed en mijn opdrachtgevers zijn altijd dik tevreden.

Toch bleef altijd iets jeuken als ik niet tegelijkertijd aan een verhaal werkte of ploeterde aan een volgend boek, terwijl ik daarvoor meestal de zin of energie maar nauwelijks kon opbrengen.

De laatste tijd vermoed ik steeds sterker dat angst langzaam de grootste reden was geworden om naast die commerciële klussen ook aan fictie te werken. Hoe langer ik mijn boeken en verhalen aan de kant schoof, hoe groter de beklemming groeide. Mijn vorige boek, *Oregon*, maakte ik vooral om de zorgen te bezweren dat ik niets zou achterlaten – en dat ik een saai lul was als ik niet schreef, iemand die talenten verkwanselde. Iemand die er niet toe *deed*.

In hoeverre is angst een drijfveer om te schrijven? Hoeveel medewerkers in dit nummer van *Hollands Maandblad* hebben zich daardoor laten leiden? Is het mogelijk uitsluitend boeken te maken, omdat het voldoening geeft, of heeft die scheppingsdrift uiteindelijk toch vooral te maken met het vullen van een leegte, het verplegen van angst? En is die vrees te bestrijden met medicijnen? Zo ja, dan is schrijven een

psychische aandoening – of juist een symptoombestrijding. Zo zei een dierbare vriend eens, ietwat ironisch: ‘Ik heb geen psycholoog nodig, mijn boeken zijn mijn therapie.’

Het goede nieuws is dat ik niet meteen overdonderd werd door het bekende salvo van twijfels toen ik het verzoek kreeg dit redactioneel te schrijven. *Wat als ik de deadline niet haal, wat als ik geen goed idee kan verzinnen, wat als Hollands Maandblad (het tijdschrift waarin ik sinds mijn studietijd koste wat kost ooit zou moeten publiceren) mij aan de kant schuift? En als het allemaal zoveel moeite kost, ben ik dan wel goed genoeg?*

Heel vermoeiend.

Schrijven is pijn, de kunstenaar moet lijden. Wie weet wat de pillen doen met mijn proza. Misschien worden de personages in mijn volgende boeken er een stuk gelukkiger van.

lees het nieuwe nummer

t.z.t

Maaïke de Wolf

Afgerukte ledematen verdwalen of worden weer aangenaaid.
139 burgemeesters willen een messenverbod.

Soms schrijf ik iemand mijn verhaal in
om er niet alleen voor te staan.
Schouders in een warme trui, ik vind rust
op een dijbeen dat kalm en gelijkmatig leeft.
T.z.t. zijn we het allemaal vergeten:
de spin in de hoek, elkaar.

als de gong –
blijven ademen –
toch verschuiven –

Oranje gerbera werpt zich
in – een – tergende – *slow motion show* – over de rand
van de vaas een diepte in.

Men zit niet graag eerste rij
bij een bos bloemen die haar *midlife* passeert.
Geen applaus of joelen, maar een woeden binnenin.
Vanaf een verlaten veld klinkt een massazucht.

In een volgend huis staan alle vuren aan, geen pan
te bekennen, *guilty*, zeg ik terwijl ik hem opsteek, die hand.
Afrukken, klinkt het, ruk af.

En later: een tafel met stigmatiserend droogboeket.

We zitten walnoten te kraken met een stel vreemde bejaarden.

Mooie bril, zegt er een.

Elke nieuwe dag heeft een onherkenbare vorm.

Holte

Mijn rechterbeen verbergt een minderwaardig soort pijn
die opspeelt als het kouder, nu het ouder wordt.
Wees niet verbaasd als je ziet wie ik ben, mijn hartslag daalt
zo onder de veertig slagen als ik zit, als ik hier blijf, wachtend.
Zie ook de meedogenloze gokker, de obsessief strijkende huisvrouw
die aan mij verloren gingen, talent dat tussen mijn benen ontsnapte.
Het meisje dat dezelfde wapens als de jongens wilde, schrik niet
als ik mijn haren in een neonroze verdwijnpunt verf.
Ik zak een baarmoeder in die ik al lezend tegenkom
op de bodem ga ik liggen, badend in belofte.

lees het nieuwe nummer

Slordig en wild en zonder einde

Mandy Shah

Het was al zomer toen ik weer een nieuw leven begon. Met gierende banden verliet ik de stad om in het vakantiehuisje aan zee te gaan wonen. Daar kan ik zwemmen en daar zie ik geen bekenden. Dan is het net of ik foutloos ben.

Ik verwelkom gestrande huisdieren. Ze krijgen iets lekkers en een plekje voor zichzelf. Zo heb ik nu drie konijnen te gast. In de zon glanzen ze extra ordinair. De zee lonkt niet. Toch neem ik een duik. Ik proef vis en denk aan oesters. Oesters zijn de zomer. Zout en van ijzer. Als ik niet zwem, zit ik in het huisje en tuur ik naar de zee die net strakgetrokken folie lijkt. Ik zweet me wat af, dat staat me wel, alsof ik ergens voor vecht.

Vandaag is kalm en dromerig. Ik trek mijn beste pak aan. Eén en al paillet en toch lekker zacht. De eksters zullen van mij houden zoals ik van hen houd. Ik heb een pan vol ontbijt maar wat ik wil, is gezelschap. Altijd wil ik waarvoor ik niet heb gekozen. Konijnen zijn onderschatte dieren maar vandaag wil ik meer. Misschien moet ik op pad en pronken met mijn glitterpak, het vakantiepark in vuur en vlam zetten, verliefd worden op iemand of op iets. Alles is een kwestie van tijd en het avontuur heeft me gemist. Bovendien wil ik glansrijk sterven dus ik moet er wel op uit.

Ineens ben ik op dreef en sta ik al naast het huisje. Het zand lijkt op schepijs en ik graaf mijn voeten in. Ik denk aan de hitte in het midden van de aarde. Driftig vanbinnen, koud aan de buitenkant. Een beetje

zoals de mensen. Ik denk aan alleen-zijn. Je bent niet alleen als er iemand op je wacht. Hoelang moet je wegblijven tot er niemand meer wacht?

Ik begin te lopen richting de schatten van het plezier. Soms klauw ik met mijn handen alsof ik ze ga grijpen. Ik denk aan alle handen die ik ken. Aan handen zie je alles. Vochtig zand loopt leuk en ik voer mijn tempo op. Soms stop ik voor een schelp of stok voor in mijn huis vol stenen.

Dan zie ik een schim die in een mens verandert. Het is een jongen in het wit, net een engel. Voor mij hoeft hij zijn vleugels niet te verbergen. Bij mij is het zomer en dan voor altijd. Hij is jong. Te jong, maar wat kan mij het schelen. Hij kijkt mooi, niet verwend en precies, met kleine kalme ogen. Hij stapt dichterbij. Dat hij niks zegt, bevalt me wel. Het is weer eens wat anders. Zwijgen is zo eenvoudig niet, maar goed dat hij het mij kan leren.

We laten ons vallen met een klap in dof zand, kijken naar de lucht en soms naar elkaar. Hij is goed gekleed, geen aansteller. Ik kan zien dat hij elegant denkt. Hij bouwt vast dingen op microniveau. Ineens ben ik toch zo tevreden over de dingen en over mezelf. Als dat maar goed blijft gaan. Liever was ik nooit vertrokken. Maar als je weggaat, word je niet verlaten.

Ik heb goeie herinneringen en hele slechte. Maar vandaag wordt een reliek met een ster. De lucht is elektrisch en roze als rozenkwarts. Dan barst de regen los en de jongen glimt. Door te zwijgen wordt de hele rot-zooi duidelijk. De regen maakt mijn pak zwaar en ik voel me slordig en wild en zonder einde. Mooier kan het eigenlijk niet. De zee lonkt niet. Toch nemen we een duik.

lees het nieuwe nummer

Goede doelen

Alexander Rinnooy Kan

Nederland is dol op goede doelen. In de zeventiende eeuw liep Amsterdam voorop in de georganiseerde armenzorg; de welvarende calvinisten wilden daar best aan meebetalen. Twee eeuwen later financierden rijke Amsterdammers uit vergelijkbaar plichtsbesef het Vondelpark, de Stadsschouwburg en het Concertgebouw. Weer een eeuw later is overal in Nederland veel moois tot stand gekomen wat zonder blijvende particuliere betrokkenheid niet zou overleven. In Nederland is aan goede doelen nooit een gebrek geweest; aan geld voor hun ondersteuning natuurlijk wel.

Al heel lang ben ik betrokken bij pogingen om dat geld te vinden. Op zevenjarige leeftijd benoemde ik mijzelf tot voorzitter van de eigenhandig opgerichte organisatie Hulp Aan Arme Kinderen (HAAK). Van burens en familie wist HAAK een bescheiden bedrag los te peuteren, dat vervolgens door de bestuursleden zonder aarzeling in eigen zak werd gestoken toen bleek dat zij zelf onmiskenbaar behoorden tot de minst-bedeelde kinderen van de wijk. Later produceerde ik ter ondersteuning van het Rode Kruis met iets meer zakelijk succes een kleurrijk striptijdschrift in een oplage van vijf exemplaren, stuk voor stuk met de hand vervaardigd. En nog iets later ging ik met zakjes kinderpostzegels dapper colporterend van deur tot deur.

Serieuze bemoeienis met de filantropie kreeg ik pas vele jaren later toen ik nauw betrokken raakte bij de fondswerving voor het Concertgebouw. Deze fenomenale concertzaal werd in 1888 neergezet tussen de tuinderijen en weilanden aan de rand van de stad, als een kopie van het vroegere Leipziger Gewandhaus, en kreeg door latere toevoeging van een gigantisch orgel ineens een akoestiek op wereldniveau. Om dat

alles te onderhouden is een kostbare taak waar de Rijksoverheid in het geheel niets aan bijdraagt. Hoe treurig ook, voor de fondsenwerver is dat een flinke steun in de rug: het elimineert het al te vaak gehoorde excuus: 'Ik betaal al belasting genoeg.' Zo kon het Concertgebouw – bij hoge uitzondering in Nederland – een eigen vermogen vergaren, waarvan het rendement inmiddels redelijk onderweg is om de (aanzienlijke) vaste lasten van het gebouw af te dekken. Zo'n *endowment* is volstrekt normaal in de Verenigde Staten, maar in Nederland vereiste dit een extra emissie van aandelen in de ook uit 1888 daterende vennootschap. Na enig duwen tegen en trekken aan de Belastingdienst, lukte dat, maar gemakkelijk was het niet. Wie als fondsenwerver de moed erin wil houden, kan zich beter niet spiegelen aan de Amerikaanse markt, waar particuliere miljoenensteun normaal is en miljardensteun niet uitzonderlijk.

Het Nederlandse goeddoelenlandschap is divers. Een groot fonds als het Prins Bernhard Cultuurfonds bijvoorbeeld, dat zowel geld ophaalt als verdeelt, heeft een geheel eigen werkerterrein en eigen tradities, bijvoorbeeld de Zilveren Anjer, jaarlijks door Prinses Beatrix uitgereikt aan een paar Nederlanders die iets aparts en vaak ontroerends hebben bijgedragen aan de cultuur in brede zin. Maar dit omvangrijke fonds is slechts één goed doel uit vele, één voorbeeld uit een subcultuur van tienduizenden fondsen en stichtingen, groot en klein, die elk op hun eigen manier een of meerdere doelen dienen, van gezondheid tot cultuur, van armoedebestrijding tot milieu, van wetenschap tot welzijn.

Er is één voorrecht dat hen alle bindt: de fiscale aftrekbaarheid van wat aan ze geschonken wordt. Al wat officieel erkend wordt als bijdragend aan het algemeen nut, kan ondersteuners voorhouden dat hun schenking, in vijf jaarlijkse stukken geknipt, geheel (en voor cultuur zelfs meer dan geheel) in mindering kan worden gebracht op hun belastbaar inkomen. Dat levert een oerreflex op waar veel Nederlanders voor bezwijken.

Toch blijven de donaties bescheiden. Ongeveer zes miljard euro per jaar wordt door Nederlanders weggegeven, iets minder dan één procent van het nationaal product; dat is internationaal gezien zeker niet indrukwekkend. Relatief het meeste gaat naar gezondheid, relatief het minste naar cultuur. Driekwart komt van burgers en bedrijven. En tien procent arriveert dankzij een Nederlands unicum: de goededoelenloterijen. Ook die kennen een lang verleden, maar vooral een indrukwekkend heden: jaarlijkse donaties op Bill Gates-niveau.

Als er iets onrustbarends is aan zulke donaties, dan is het hoogstens de mate waarin veel publieke doelen langzamerhand afhankelijk zijn geworden van een enkele private schenker. In Amerika, waar de onmisbaarheid van private donaties nog veel pregnanter is dan hier, wordt de ontwikkeling van kunst, cultuur en wetenschap in veel sterkere mate gevoed door de voorkeuren van een kleine groep superrijken. Daar is het al helemaal een ongemakkelijk gevoel om elke keer weer met de pet in de hand belet te moeten gaan vragen bij de *super rich*. Maar ja, het totale overheidsbudget voor cultuur in Nederland is nog niet eens toereikend om één groot ziekenhuis een jaar draaiende te houden. Het is niet anders, *beggars can't be choosers*.

Officieel horen loterijen tot de kansspelen, al is de kans om iets flinks te winnen onvoorstelbaar gering en het risico van verslaving verwaarloosbaar. Dat laatste geldt niet voor wat nu eindelijk in Nederland is gelegaliseerd: *online gambling*, van poker en *craps* tot blackjack en roulette. Gaan de loterijen en in hun verlengde de goede doelen daaronder lijden? In Denemarken lijkt dat wel het geval te zijn geweest, blijkens een onheilspellende statistiek die ik ooit tot ongenoegen van de verzamelde goklobby deelde met een Tweede Kamercommissie. Laten we hopen dat zo'n terugval Nederland bespaard blijft: er staat veel op het spel. Inmiddels heeft de goededoelenloterij als succesvol exportproduct haar weg gevonden naar andere Europese landen en kan ze financieel gelukkig tegen een stootje, evenals de geheel vernieuwde Staatsloterij waarmee het Rijk zichzelf ooit met groot succes tot goed doel uitriep.

De collectebus blijft het zuiverste middel voor fondsenwerving – van huis tot huis, in de winkelstraat op zaterdag, in de kerk of in het café. Niets zo bemoedigend voor de collectant als een geluidloos neerdwarrelend bankbiljet; niets zo tegenvallend als een hoorbaar landend enkel muntje; niets zo teleurstellend als het afwerende ‘Nooit van gehoord!’ En niets zo bevredigend als met dat zo moeizaam verworven geld iets moois tot stand brengen zonder daarvoor bedeesd te hebben moeten aankloppen bij de almachtige overheid.

lees het nieuwe nummer

Auteurs in dit nummer

ANNE VAN AMSTEL (1974) – Anglist, GZ-psycholoog en dichter. Won de Hollands Maandblad Schrijversbeurs 2015 (*poëzie*). In 2016 verscheen haar derde bundel *Geef me nu ik wil*. In februari verschijnt een nieuwe bundel: *Trapezista*.

MERIJN DE BOER (1982) – Schrijver en voormalig redacteur. Publiceerde o.a. de romans *De nacht* (2014) en *'t Jagthuys* (2016), de verhalenbundel *De geur van miljoenen* (2018) en de roman *De Saamhorigheidsgroep* (2020), die werd bekroond met de BNG Bank Literatuurprijs 2020.

PAUL GELLINGS (1953) – Publiceerde acht romans, vijf dichtbundels, twee verhalenbundels en een monografie over het werk van Patrick Modiano. Een dezer dagen verschijnt de grote familieroman *Het smeedwerk van herinnering*.

CHARLOTTE GOULMY (1969) – Studeerde Frans en staat sinds 1997 voor de klas in Deventer. Schrijft regelmatig bijdragen voor Beroepseer.nl en is lid van diens Alternatieven-kabinet. Hoopt ooit te kunnen promoveren op haar ongeautoriseerde biografie van Renate Rubinstein.

WILLY MARTIN (1941) – Oud-hoogleraar lexicologie. Debuteerde als dichter met *Voor de Gelegenheid* (2011). In 2015 volgde *Amalgaam*. Zonet verscheen *De zomer ligt zoals een vrouw*: een her-dichting (samen met Isabelle Bambust) van 66 gedichten van de Franstalig-Belgische dichter Maurice Carême.

ALEXANDER RINNOOY KAN (1949) – Emeritus hoogleraar UVA. Was onder meer rector magnificus van de Erasmus Universiteit, voorzitter van VNO-NCW en SER, lid van de raad van bestuur van ING en Eerste Kamerlid voor D66. In 2018 verscheen *Bordjes duiken* – alexanderrinnooykan.nl

MANDY SHAH (1985) – Schrijver. Dit is haar debuut in een literair tijdschrift. Eerder verscheen dit korte verhaal in *Enough Magazine*.

JOHANNES VAN DER SLUIS (1981) – Publiceerde twee dichtbundels en begin 2022 zal *Profane verlichting* verschijnen. Winnaar Hollands Maandblad Schrijversbeurs 2020 (*poëzie*).

JORI STAM (1987) – Debuteerde in 2015 met de verhalenbundel *Een volstrekt nutteloos mens*. In 2019 verscheen de debuutroman *Oregon*. Hij publiceerde o.a. in *Revisor*, *Tirade* en *Oogst*.

FEMKE VINDEVOGEL (1978) – Dichter en schrijver. Schreef de roman *Confituurwijk* (2019). Ze won de publieksprijs van de Confituur Boekhandelsprijs (2019). Twee weken geleden verscheen haar tweede roman, getiteld *Baksteen*, dit verhaal is een fragment daaruit.

BABETTE WAGENVOORT (1970) – Beeldend kunstenaar en illustrator. Tekent sinds 2005 voor *Hollands Maandblad*. In 2019 verscheen haar boek *Een avond bij de vrouwenvereniging* – een samenwerking met Lokien de Bie. Werkt sinds 2020 regelmatig met de Klimaatdichters – babettewagenvoort.com

MAAIKE DE WOLF (1978) – Dichter en schrijver van zeer kort proza. Publiceerde o.a. in *Het Liegend Konijn* en *De Gids*. Winnaar Hollands Maandblad Beurs 2021 (*poëzie*).

HOLLANDS Maandblad

Redactie: David Garvelink

Redactieraad: Gerard van Emmerik, Beatrijs Ritsema, Mark Boog en Merijn de Boer

Vormgeving: Steven Boland

Correctie: Tessa Sparreboom

Copyright: Auteursrecht voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Deze uitgave werd mede mogelijk gemaakt door subsidie van het Nederlands Literair Productie- en Vertalingenfonds, thans Nederlands Letterenfonds.

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

Redactiesecretariaat: Hollands Maandblad • Postbus 59.752 • 1040 LG Amsterdam •
Tel. 020-6175955 • info@hollandsmaandblad.nl (niet voor kopij)

Ingezonden bijdragen worden niet retour gezonden, u krijgt antwoord per e-mail.

Uitgever: Stichting Hollands Maandblad, p/a Bilderdijkkade 63-b • 1053 VJ Amsterdam

Abonnementen: 12 nummers per kalenderjaar, prijs per jaargang € 89,50 •

Proefabonnement (3 nummers) € 24,50 Abonnementen die niet één maand voor afloop van de abonnementsperiode zijn opgezegd, worden automatisch verlengd

Opgave: S.P. Abonneeservice • Postbus 105 • 2400 AC Alphen aan den Rijn.

Telefoon tijdens werkdagen van 9.00-17.00 uur: 088-1102052.

Een acceptgiro voor betaling volgt

Losse nummers: € 7,95 • dubbelnummers € 9,90 • Verkrijgbaar bij de boekhandel of door bestelling via www.hollandsmaandblad.nl dan wel per mail: HollandsMaandblad@spabonneeservice.nl